

S. ŠOHAJ, *Slikar i predmeti*. Zagreb, Moderna galerija

BIBL.: *Obiteljska kuća u Brezju*, Arhitektura, 1980, 172–173; *Svaranje znaka u prostoru*, ČIP, 1984, 6; *Tri laka komada buduće zagrebačke arhitekture*, ibid., 1990, 2; *Tri projekta za Zagreb*, Arhitektura 1980–1991, 208–210; *Grad od pjeska*, ČIP, 1992, 5.

LIT.: A. *Pasinović*, Trenutak sadašnjosti i trenutak suvremenosti u mladoj generaciji suvremenog hrvatskog graditeljstva, ŽU, 1971, 14. – D. *Dražić*, Poetika ponašanja u urbanom kontekstu, Arhitektura, 1985, 189–195. – Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, ibid., 1986, 196–199. – G. *Knežević*, Plivački vaterpolo centar u Dubrovniku, ČIP, 1987, 11. – I. *Maroević*, Arhitektura i urbanizam u Hrvatskoj 1981–1985, ŽU, 1988, 43–44. – I. *Oštrić*, Poslijepodne jednog arhomana, ČIP, 1991, 1–2. – T. *Odak*, Kontinuitet u kontekstu (katalog), Ljubljana 1991. – I. *Maroević*, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. – T. *Odak*, Novo u novom, ČIP, 1994, 5–6. F. Vu.

ŠOHAJ, Slavko, slikar (Zagreb, 8. VI. 1908). Studirao na Akademiji u Zagrebu 1926–31 (Lj. Babić, V. Becić); usavršavao se u Parizu 1931/32. i 1939. Bio je lik. suradnik Arheološkoga muzeja u Zagrebu 1935–65. Član HAZU od 1977.

Otvoren prema izazovima moderne figuracije, Š. je poetski realist izvanredne senzibilnosti i dosljednih stilskih zasada. Prvi put izlaže 1934. kao gost »Grupe trojice« u Zagrebu. Zapažen je kao tipičan predstavnik tadašnje zagrebačke slikarske škole, nadahnut Cézanneovom konstrukcijom kromatskih masa i Matisseovim kolorizmom. Posebnim smislom za mjeru i odnos konstruktivnih, kolorističkih i grafičkih elemenata, uz sugestiju intimna ugodaja, uvrstio se među slikare kojima je »komorni« način doživljavanja svijeta jedna od osnovnih značajki (*Dječak II*, 1938). Boja mu je od najranijih godina glavno sredstvo izraza, često svedena na diskretne tonske prelaze ili smjele susrete suprotnih vrijednosti (*Portret Hede*, 1949). Na taj način sugeriran je prostor u kojemu, osobito u mrtvim prirodama, ima ublažene kubističke projekcije oblika i osamostaljenih

obojenih površina bliskih apstrakciji. Poslije 1950. akordi boja postaju zvučniji, a tumačenje motiva slobodnije i maštovitije. Predmeti istaknutih obrisa prožimaju se s okolinom, u kompoziciji su naglašeni dijelovi, premda je i »pozadina« obrađena pomnjivo postavljenim slojevima boje (*Lubenica*, 1968; *Licitarsko srce*, 1978). Posljednjih desetljeća tonsko-koloristički način zamjenjuje uvođenjem novih simbola i postupaka, naglašavajući dekorativnost i plošni ritam kompozicije. U mnogobrojnim crtežima na svaki doživljaj reagira posebnom tehnikom i načinom izvedbe,

E. ŠMIT i Đ. DRAŽIĆ, poslovna zgrada na Zagrebačkom velesajmu

S. ŠOHAJ, *Žena s voćem*. Zagreb, Moderna galerija

od analitičke studije do spontane improvizacije. Sažetost izraza i usredotočenost na osnovne naglaske zapažaju se poglavito na njegovim crtežima u boji, akvarelima i gvaševima (*Nôtre Dame*, 1975; *Pont Sully*, 1977; *Hyde park*, 1981). U nizu autoportreta suptilno tumači vlastiti lik i njegove mijene, uvjetovane unutrašnjim proživljavanjem (*Autoportret*, 1982). U najnovijemu razdoblju pojavljuju se zvučni kromatski naglasci na tonski prigušenim površinama (*U čast Prokofjeva*, 1985–87), a geometrijska se arabeska sve više osamostaljuje. Aktovi u interijeru povezuju melankolično raspoloženje i putenost oblika, a izražajnost se postiže deformacijama tijela ili neuobičajenim kompozicijskim rasporedom (*Akt s paravanom*, 1987). U sličnome duhu slika figuralne prizore u krajoliku, posve sažetih oblika i kontrastne rasvjete (*Ljudi u prirodi I*, 1987). Osjetljivost za kromatski prijelaz i kolorističku nijansu, uz smirenu opservaciju i čvrstu konstrukciju, obilježuju vedute Dubrovnika, Cavtata i Hvara. — Samostalno je izlagao u Parizu (1952), Beogradu (1963), Splitu (1963), Vinkovcima (1969), Karlovcu (1969) i Zagrebu (1968–69, 1978, 1988, 1991).

LIT.: R. Putar, O. Postružnik, F. Šimunović i S. Šohaj, ČIP, 15. X. 1958. — G. Gamulin, Slavko Šohaj, Zagreb 1962. — I. Zidić, Slikari čistog oka — neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. — Z. Rus, Slavko Šohaj, u katalogu: Postojanost figurativnog, Zagreb 1987. — S. Špoljarić, Slavko Šohaj (katalog), Zagreb 1988. — G. Gamulin, Slavko Šohaj, Zagreb 1991. Ž. Sa.

ŠOJAT, Antun, slikar (Prčanj, 6. X. 1911 — Zagreb, 10. X. 1974). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1939 (M. Tartaglia). U ranome razdoblju osjećaju se u njegovu djelu odjeci intimizma i cézannističke gradnje volumena (*Mrtva priroda sa zelenim tanjurom*, 1950). Poslije toga slika krajolike iz Boke kotorske karakterističnim zatvorenim crtežom i pastoznim namazima tamnomodre intonacije (*Kotorska brda*, 1965; *Kuće uz more*, 1973; *Pejzaž iz Boke*, 1974). Njegovi sažeti oblici ispunjeni su dramatično-ekspresivnim ugođajem i osjećajem monumentalnosti. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1960) i Splitu (1962). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1977.

LIT.: M. Peić, Antun Šojat — retrospektiva 1934–1974 (katalog), Zagreb 1977. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. Ž. Sa.

ŠOJAT, Vesna, slikarica (Zagreb, 19. III. 1945). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1968 (I. Šebalj). Širokim plohami bjeličastih i sivih tonova slika krajolike tematski vezane uz Boku kotorsku te crkve i zidine (*Kameni pejzaž*, 1976; *Bočna apsida*, 1983; *Okovano brdo*, 1994). Radi kao lik. pedagoginja. — Samostalno izlagala u Križevcima, Zagrebu, Kotoru, Solinu i Velikoj Gorici.

LIT.: Z. Jurčić, Vesna Šojat (katalog), Zagreb 1977. — B. Baljkas, Vesna Šojat (katalog), Zagreb 1980. — J. Škunca, Voljena Boka (katalog), Velika Gorica 1994. K. Ma.

ŠOJLEV, Duško, slikar (Skoplje, 23. VI. 1930). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1954 (A. Mezdijčić). Naslikao nekoliko ciklusa vezanih uz inspiracije iz Makedonije (*Oplakivanje*, *Ispraćaj pećalbara*) i iz okolice Karlovca (*Vode i magle*, *Strašila*). — Samostalno je izlagao u Zagrebu,

Beogradu, Skoplju, Varšavi, Subotici, Somboru, Ivanić Gradu i Karlovcu. Bavi se ilustriranjem knjiž. djela i grafičkim oblikovanjem.

LIT.: P. Skutari, Duško Šojlev (katalog), Karlovac 1986.

R.

ŠOLMAN, Mladenka, povjesničarka umjetnosti (Split, 28. XII. 1933). Diplomirala je povijest umjetnosti i filozofiju u Zagrebu 1961. Bila je umj. voditeljica Galerije »Forum« u Zagrebu 1969/70. Od 1970. muzejska savjetnica Moderne galerije u Zagrebu (zbirka slikarstva prve pol. XX. st.). Istražuje modernu i suvremenu hrv. umjetnost. Osim monografija objavila je mnogobrojne kritike i osvrte u novinama i časopisima (*»Vjesnik«*, *»Republika«*, *»Život umjetnosti«* i dr.). Priredila je više od sedamdeset izložaba s katalozima (F. Vaić, 1970; Ž. Hegedušić, 1971; B. Ružić, 1972; K. Hegedušić, 1973; I. Friščić, 1977; Z. Čular, 1979; Z. Vrkljan, 1984). Suautorica je izložbe »Nova hrvatska umjetnost« (Zagreb 1993).

BIBL.: Zagrebački salon 1966, Republika, 1966, 7–8; Suvremena hrvatska umjetnost — poslijeratno razdoblje, ibid., 1967, 10; Novije slikarstvo Krste Hegedušića, ŽU, 1969, 9; Petar Hadži Boškov, ibid., 1971, 15–16; Fritz Wotruba, ibid.; Kiparstvo, u katalogu: Krička retrospektiva »Zemlja«, Zagreb 1971; Krsto Hegedušić (katalog), Zagreb 1973; Branko Ružić, Zagreb 1977; Marijan Trepše, ŽU, 1976, 24–25; Apstrakne tendencije u Hrvatskoj 1951–1961 (katalog sa Z. Rusom), Zagreb 1981; Ljubomir Stahov, Zagreb 1982; Boris Dogan, Zagreb 1985; Miroslav Kraljević, u katalogu: Memorijalna izložba slika Josip Račić — Miroslav Kraljević 1885–1985, Zagreb 1985; Marijana Muljević (katalog), Zagreb 1988; Zorislav Drempeć Hrčić, Zagreb 1989. R. He.

ŠOLTA, otok u srednjodalm. arhipelagu Z od otoka Brača. Prvi se put spominje kod Pseudo Skilaka (← IV. st.) pod imenom *Olyntha*, Rimljani ga nazivaju *Solenta*, a u Splitskome statutu iz 1312. pojavljuje se pod imenom *Solta*. Otok je bio naseljen već u prapovijesno doba, o čemu svjedoče nalazi neolitičkoga te brončanodobnog oružja i keramike. Iz ilir. razdoblja očuvane su mnogobrojne gradine (*Gradina* kraj Donjega Sela, *Vela straža* kraj Gornjega Sela — plato s obrambenim zidovima, brdo *Gradac* između Grohota i Gornjega Sela — zidovi dugi 10 m), a evidentirano je više grobnih tumula (*Mala straža* kraj Grohota, *Mirine* — *Grebine* nedaleko od Donjega Sela). U rim. je doba otok bio gusto nastanjen, o čemu svjedoče nalazi arheol. materijala (novac, tegule, fibule, epigrafski spomenici), ostaci arhitekture i grobova. Na nekoliko su položaja otkriveni sklopovi zidova koji su pripadali rim. gospodarskim zgradama (*Mirine* kraj Donjega Sela, uvala Banje u Rogaču, Banje ili Banda kraj Donjega Sela, Pod Mihovil Z od Donjega Sela), a na nekoliko mjesta neidentificirane zgrade, neke i s ostacima mozaika (Studenac kraj Donjega Sela, Banje u Rogaču). Na više lok. nađeni su ostaci sarkofaga, dijelovi stela, amfore i drugo posuđe. Evidentirano je i nekoliko ant. sidrišta i luka (Stipanska, Banja).

Iz ranokršč. su razdoblja otkriveni ostaci dviju crkava. To su velika bazilika sa S strane današnje župne crkve u Grohotama i crkva na otočiću Stipanskoj ispred Maslinice. Bazilika u Grohotama je jednobrodna građevina longitudinalne osnove s apsidom na I strani; na Z se strani nalazio narteks. Uz juž. zid bazilike otkrivena je krstionica. Pokraj bazilike je nađeno više kamenih ulomaka oltarne pregrade koji se datiraju u V–VI. st. Bazilika na otočiću Stipanskoj četverokutne je osnove s apsidom na ist. strani, s dvije pravokutne prostorije na sjev. i narteksom na zap. strani. Na Z strani otočića iznad uvale Donjega boka nađeni su grobovi. Po stilskim karakteristikama bazilika pripada razdoblju V–VI. st. Ranokršč. bazilika nalazila se vjerojatno i na mjestu današnje crkve Sv. Jele kraj Donjega Sela, u kojoj ranokršč. sarkofag i danas služi kao oltar, a ostaci ranokršč. zida vidljivi su na dijelu juž. i sjev. pročelja.

Do danas je u cijelosti očuvana srednjovj. crkva Sv. Mihovila, smještena između Grohota i Gornjega Sela. Crkva ima polukružnu apsidu, a na vrhu pročelja zvonik na preslicu; presvođena je gotičkim svodom. Načinom gradnje i klesarskom opremom crkva pripada građevinama na prijelazu iz romanike u gotiku (potkraj XIV. st.). Osobito su vrijedne freske očuvane u unutrašnjosti crkve: u kaloti je oslikan Deisis, na trijumfalnome luku lik Sv. Mihovila. Premda su kompozicije i sadržaj uzeti iz biz. umjetnosti, ipak se u pojedinostima taj utjecaj ne osjeća, a neki detalji (Marijina odjeća, valovita kosa) podsjećaju na tal. slikarstvo. Freske se datiraju u XIV. st. Vjerojatno je iz istoga doba bila i crkva Sv. Petra u uvali Nečujmu, očuvana samo u temeljima. Još jedna srednjovj. crkva bila je na mjestu današnje crkve Gospe pod borima iznad Stomorske. Tu se nalazio i benediktinski samostan, više puta spominjan u ispravama XIII–XV. st.

Na otoku je bilo više kula sagrađenih za obranu naselja. Najveća se očuvala usred Grohota, sagrađena vjerojatno u XVII. st. Četverokatna